

VŮDCE.

Není a dlouho nebude člověka, který své vůdcovství naplnil tak plně a tak krásně, jako první president československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk. Význam jeho práce přerůstá hranice státu, jehož obyvatelstvo při jeho osmdesátých pátých narozeninách v první řadě žije z plodů jeho práce; toto jméno patří nejen Československu. Toto jméno patří duchovní a kulturní Evropě a duchovnímu a kulturnímu světu. Tvrdí-li se, že demokracie, k níž přes veškeré nesnáze svoje i prostředí, v níž vyrůstá, směřuje lidská společnost, jest otázkou vůdců, pak Masaryk vším právem může býti uváděn jako vzor vůdce v demokracii, jako vzor demokratického vůdce. V tomto jménu jest také vysvětlení, proč demokracie československá dobře hájí svůj život v době, kdy povrchnímu pozorovateli by se zdálo, že nepřišel ještě čas demokracie.

V čem jest síla jeho úspěchu? V čem jest síla, kterou působil před válkou, za války i v republice po válce? Kde jsou zdroje a prameny jeho velkého vlivu a jeho velké autority? V čem to je, že toto jméno, za kterým jistě před válkou nestála většina národa, jest dnes jménem vyslovovaným s úctou a vděčností, která nedovede dobře najíti slov? V čem to jest, že toto jméno vyslovují s úctou mluvčí evropské a světové kultury?

Jest to šťastná hra osudu, že muž, který před válkou bylo podezírán z nevlástečnosti, stojí v čele státu? Jest to hra osudu, že muž, kterému před dávnými lety bylo vyčítáno, že jest filosofem národní sebevraždy, byl a jest dnes pramenem, zdrojem víry v budoucnost? Čím to jest, že ten, kterému se před válkou vytykala rozleptávající kritika, jest dnes jménem, s kterým jest spojena nejkvalitnější doba našeho národa? Život a práce T. G. Masaryka nejsou krásnou hrou osudu. Nejsou dílem náhody. Jsou dílem silné, vědomé, aktivní práce. Jsou úspěchem *d u c h a*. A v tom to také jest, proč význam T. G. Masaryka přerůstá hranice státu, u jehož kolébky stál. Duch a myšlenka neznají hranic. Doba jest dnes taková, že by se mohlo zdáti, že moc, hrubá moc sahající k násilí vítězí nad myšlenkou. A v této době říká život Masarykův: není to moc, která trvale vítězí. Zvítězí myšlenka, je-li dobrá, zdravá a dovede-li ten, který jí pojal, se za ní postavit. Jeho život a práce ukazují, že dobrá myšlenka nemůže se minouti s úspěchem. Jeho život jest živým a krásným příkladem pro ty, kteří chtějí sloužiti myšlence. Jeho heslo: *p r a v d a v í t ě z í* není heslem člověka, který jsa přesvědčen o tom, že pravda jednou musí zvítěziti, klidně čeká, až pravda zvítězí tak, jako olej vyplyne nad vodu. Masaryk nečekal, až pravda zvítězí. Masaryk bojoval pro toto vítězství pravdy.

Není rozporů mezi jeho činností před válkou, za války a po válce. Prostředky se mění, ale program zůstává stále týž. Není rozdílu mezi programem Masaryka, který přichází z Vídně do Prahy, mezi programem Masaryka, který odjíždí za války do ciziny, aby se tu postavil v čelo československé revoluce a mezi programem Masaryka, který mezi námi se dožívá pozhnaného věku osmdesáti pěti let. V této jednotnosti jest Masarykova síla. V ní jest také její význam. Jest to stálé hledání, uskutečňování *h u m a n i t y*, které naplňuje jeho život. Svoji práci opírá o rozbor českých dějin, aby si ujasnil smysl české otázky; proto jeho literární práce jest věnována filosofii českých dějin. Ptá se, v čem jest poslání českého národa, národa malého a nesamostatného. Uvědomuje si, že malý národ může se s úspěchem včleniti v společnost kulturních národů jen svojí mravní výší. Toto svoje pojetí porovnává s tím, s čím setkává se po svém příchodu do Prahy. Proto podrobuje kritice slabiny národního života, proto se staví proti historickému romantismu, proto se věnuje stálé, drobné obrodné práci uvědomovací. Odtud

jeho boj rukopisný; odtud jeho práce v Hilsnerově procesu. Zdůrazňuje, že český národ, jako žádný národ si nesmí ničeho nalhávat, byť lež v prvním okamžiku byla sladká. Proto jest proti národnímu pohodlnictví, proto ukazuje, že český národ musí se včleniti v úsilí velké společnosti jiných národů. Vychází ze skutečnosti. Jest realistou. Celý svůj zápas staví na široké základy, na mravní základy. Není politikem, který by hledal okamžité úspěchy. Dovede jíti proti proudu, dovede jíti vytrvale proti proudu, ne z radosti jíti proti tomu, co jest, ale proto, že má před sebou jasný životní program, jasný pohled na celý život, jasný pohled na úkoly a poslání českého národa. Ví, že „myslit bolí“. Ale ví, že není jiné pomoci, než nutit národ, aby myslel, třebaže to bolí. Jest proti české malosti; uvědomuje si, že musíme dělati politiku světovou; proto věnuje pozornost světu ruskému. Proto upozorňuje na svět anglosaský, až dosud u nás opomíjený. V politice nevidí hru politických sil jednotlivých stran, jednotlivých složek společnosti; vidí v ní úsilí o reformu celé společnosti, o naplnění humanitního ideálu. Proto se staví na stranu sociálně slabých. Proto jde v čele dělnictva, i když má odmítavé stanovisko k marxismu. Proto stále usiluje o sociální spravedlnost. Uvědomuje si, že „osvobození dělnictva jest osvobozením nás všech“.

Tato kritická práce Masarykova před válkou jeví se nám dnes jako kladná, přípravná práce, která jest krásnou předeherou k jeho vůdcovské roli za války.

Za světová války rychle rozpoznává, oč jde v tomto zápolení sil národních a státních. Zápas malého národa o státní samostatnost dovede včleniti do tohoto velkého zápasu. Dovede získati spojenecké státy pro českou otázku. Dovede získati tisíce Čechů a Slováků za hranicemi pro společný zápas. Nedávno byl ještě vůdcem malé české politické strany, sdružující vzdělance. Netrvá dlouho a stává se duchovním vůdcem nejlidovějšího vojska, jaké kdy bylo vytvořeno; jeho jméno v utlačené vlasti jest spojováno s nejkrásnějšími nadějemi do budoucnosti.

Tak se vrací v roce 1918 do Prahy jako první prezident republiky. Republika, která nemá ještě hranic, která nemá ještě ústavy, republika, která si tvoří teprve své základní demokratické instituce, dostává do vínku velkou autoritu. Jméno T. G. Masaryka. To jest pevný bod, bod, o který se vše opírá v době, kdy všude jest zmatek, byť radostný. To jest základní krystalizační bod. Ale je to také jméno, které znamená program. Filosof stal se hlavou státu. Před válkou usiloval o to, aby národ po pravdě si uvědomil, co jest jeho poslání. Za války organisoval revoluci. Po převratu přijímá povinnost vésti stát. Tato kapitola jest nejméně známá. Vidíme výsledky neznající, na kolik se plně podařilo prosaditi Masarykovi jeho názor, na kolik a kde se mu podařilo zabrániti tomu, co považoval za škodlivé. Vidíme zhruba výsledek, neboť na tom, že u nás demokracie jest pevným režimem, systémem, který se vžívá v době, kdy v okolí demokracie byla odstraněna, má velký podíl právě demokratický vůdce republiky. Jako dovedl za války získat v kulturním světě zájem o českou otázku, tak i po válce pokračuje ve svém úsilí včleniti Československo v souhru kulturních a demokratických sil. Vládne silou své myšlenky. Dovede udržovati a zcelovati síly jednotlivých politických stran tak, aby měly na mysli prospěch státu. Politické strany jsou základem politického života; prezident svojí autoritou jest jedinou protivahou politických stran, tam, kde by chtěly uplatňovati svoje zájmy, které nejsou slučitelný s prospěchem národního a státního celku. Jest si vědom toho, že nestačí jen svobodu vydobýt, že jest potřebí jí udržet, zajistiti, rozšířiti. Odtud jeho úsilí, aby demokracie splnila požadavky pracujících. Odtud jeho zájem na tom, aby menšinové národnosti, hlavně Němci byli přibráni ke kladné

práci ve státě a ve vládě. Odtud jeho účast na mírové politice Evropy, na organizaci sil v Evropě, které by zajistily spolupráci kladných, demokratických sil. Právem řekl B. Shaw, že nikdo jiný by nemohl býti presidentem Spojených států evropských, než T. G. Masaryk. A právem o něm mluví Coudenhove-Calergi jako o největším Evropanu.

Jeho práce jest harmonická. Není v ní rozporů. Není v ní rozdílů mezi slovem a činem, mezi teorií a praxí. Jeho pohled jednou se obrací do české minulosti, aby tam hledal smysl českého národního snažení; filosoficky i sociologicky rozebírá síly, které určují vývoj společnosti. Jeho pohled je při tom obrácen k budoucnosti. Ale jeho práce není nepraktická. Jeho humanita není nejasným pojmem. Jest praktickou činností. Otevírá okna do Evropy, ale při tom jest apoštolem drobné práce. Ví, co chce a co má chtíti národ; ale ví, že každý musí začít u sebe. Za každým slovem stojí plnou celou vahou, celou svojí osobností.

Bylo osudovým štěstím našeho národa, že ve svých rozhodujících chvílích našel svého demokratického, lidového vůdce. Jest to muž, který vrátil osud národa do rukou národa. Jest to muž, který dobře vedl svůj národ, když měl svůj osud ve svých rukou. Jest to muž, jehož jméno vždy bude vyslovovati s úctou a vděčností každý demokrat. Tento muž nebojoval jen za demokracii československou. Bojoval za demokracii, za humanitu. Jest demokratickou autoritou, jest nejkrásnějším vůdcem, jakého demokracie v pohnutých svých dobách našla. Jest to jméno, které jest programem. Proto k přání, aby byl mezi námi ještě dlouho v zdraví jest nutno připojiti přání další: aby rostl počet těch, kteří učíce se z jeho práce, z jeho demokratického příkladu, šli dále za jeho programem.

V. Gutwirth.

DR. ARNOŠT CHMELARĚ:

NOVÉ PRACOVNÍ PRÁVO V NĚMECKU A POMĚRY U NÁS.*

A. (Zásady nové úpravy v Německu).

Společným rysem každého průbojného světového názoru je jeho universálnost a neshášenlivost. Ideologové národního socialismu nemohli se smířiti s tradičními představami o základech poměru mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Odtud vypověděli boj nejen doktríně sociálního vykořisťování a třídního boje, charakterisující Marxův socialismus — což ostatně při programové základně národního socialismu nepřekvapuje — ale také představě hlubokého rozporu mezi zájmem a cíly zaměstnavatele a zaměstnance, která ovládá platné kodexy pracovního práva individualisticko-liberálních právních řádů. Bylo jasné, že se nevystačí s negací a potlačováním; zavržené formy musely býti nahrazeny novými formami. Přechodným řešením bylo zřízení kuratorů práce (Treuhänder der Arbeit) podle zákona z 19. května 1933. Definitivním řešením mají býti zákony z 20. ledna 1934 o úpravě národní práce a z 23. března 1934 o úpravě práce ve veřejné správě a veřejných podnicích. Názvy zá-

* Tato studie byla dokončena v druhé polovici října 1934. Její jádro bylo předneseno v pracovním kroužku železničních právníků pro věci osobní.